

ІНФРАСТРУКТУРА МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ОРГАНІЗУЮЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ЧЕРЕЗ ЯКЕ РОЗПОДІЛЯЮТЬСЯ ВЛАДА, ДОСТУП, ЗАЛЕЖНІСТЬ І ВИКЛЮЧЕННЯ

Мета полягає у виявленні соціально-організуючої ролі інфраструктури міста Запоріжжя як середовища, через яке в умовах воєнного часу та відновлення розподіляються владні можливості, доступ до міських благ і послуг, залежність мешканців від інституцій та мереж, а також практики включення і виключення різних соціальних груп.

У сучасній соціології інфраструктура дедалі частіше трактується не як нейтральна сукупність технічних об'єктів, а як механізм організації соціального порядку. Інфраструктурний підхід дає змогу аналізувати транспорт, цифрові сервіси, мережі комунального забезпечення, адміністративні платформи, безпекові об'єкти, простори доступності та взаємодії як такі, що не лише забезпечують функціонування міста, а й структурують повсякденні практики, закріплюють пріоритети управління та визначають можливості включення людини у міське життя. У цьому сенсі інфраструктура виступає середовищем, у якому поєднуються матеріальні мережі, інституційні рішення та соціальні нерівності [1-3].

Для Запоріжжя така оптика є особливо релевантною, оскільки міська інфраструктура функціонує в умовах постійних безпекових викликів, воєнного стану та необхідності стратегічного відновлення. Рішення Запорізької міської ради про розроблення Стратегії розвитку Запорізької міської територіальної громади до 2030 року прямо пов'язує майбутнє громади з визначенням пріоритетів соціально-економічного й культурного розвитку, а міський блок стратегічного та економічного розвитку окремо поєднує планування, інвестиції, енергоефективність і відбудову. Це свідчить про те, що інфраструктура в місті постає не лише господарською, а й соціально-політичною категорією [4; 5].

Вимір влади в інфраструктурі Запоріжжя виявляється через організацію каналів доступу до міських сервісів та комунікації з владою. Офіційний сайт міської ради та «Кабінет мешканця» інтегрують електронні петиції, консультації, міські послуги, довідники закладів, адреси укриттів, пункти незламності, контактні сервіси та інші форми взаємодії. Окремо у 2025 році створено єдиний міський вебпортал «Цифрове Запоріжжя», у якому зібрано офіційні цифрові сервіси міста. Отже, влада реалізується не лише через формальні рішення органів місцевого самоврядування, а й через контроль над

інфраструктурою звернення, інформування, маршрутизації запитів і надання послуг [6; 7].

Вимір доступу особливо виразний у транспортній, безпековій та сервісній інфраструктурі. У Запоріжжі підтримується окремий інформаційний блок щодо роботи транспорту, а також функціонує електронна мапа укриттів, що дає змогу мешканцям знаходити найближчі безпечні об'єкти та будувати маршрути до них. У такий спосіб доступ до мобільності, безпеки та адміністративної підтримки визначається не лише формальною наявністю права, а й реальним існуванням інфраструктурних каналів, їх просторовою досяжністю, зрозумілістю та оновлюваністю [8; 9].

Не менш важливим є вимір залежності, оскільки мешканці міста дедалі більше залежать від стійкості та доступності міських мереж. Це стосується не лише електро-, тепло- чи водопостачання, а й адміністративних сервісів, системи реагування на проблеми, цифрових кабінетів, соціальної допомоги та інвестиційного відновлення. У 2025 році в Запоріжжі було збільшено перелік послуг ЦНАПів до 494, а наприкінці року – до 539; на початку 2026 року міська влада окремо наголосила, що Запоріжжя є одним із лідерів за кількістю послуг серед ЦНАПів України. Так само екосистема публічних інвестицій DREAM включається до міської системи планування та реалізації відновлення. Це означає, що соціальна життєздатність міста все більше залежить від безперервності інфраструктурного управління [10-12].

Через інфраструктуру формується і виключення. Воно проявляється тоді, коли окремі соціальні групи мають гірший доступ до транспорту, сервісів, цифрових платформ, укриттів, адміністративних процедур або безбар'єрного міського простору. Для Запоріжжя ця проблема особливо важлива щодо маломобільних осіб, людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, людей із низьким рівнем цифрової компетентності та мешканців, чий житлові райони сильніше залежать від транспортної чи сервісної доступності. Міська програма безбар'єрності на 2024-2030 роки, а також публічні повідомлення про роботу над підвищенням рівня безбар'єрності свідчать, що проблема виключення усвідомлюється на рівні місцевої політики. Окремо міська рада підтримує інформаційний блок для ВПО, що також демонструє диференційований характер інфраструктурного доступу [13-15].

У ширшому значенні інфраструктура Запоріжжя постає як середовище перерозподілу не лише ресурсів, а й життєвих шансів. Саме через неї визначається, хто швидше отримає інформацію, безпечний простір, адміністративну послугу, підтримку після обстрілу, можливість комунікації з владою чи доступ до процедур відновлення. «Зелена книга відновлення Запоріжжя '24» прямо вказує на необхідність оновлення міської інфраструктури з урахуванням безпеки, енергетичної стійкості,

інклюзивності та соціального відновлення. Тому інфраструктуру міста доцільно розглядати не як допоміжний фон соціальних процесів, а як один із ключових механізмів сучасної міської стратифікації та інтеграції [5; 16].

Висновки. Інфраструктура міста Запоріжжя є соціально-організуючим середовищем, що структурує міські відносини через мережі мобільності, безпеки, цифрової взаємодії та адміністративного обслуговування. Через міську інфраструктуру здійснюється розподіл влади, оскільки саме вона визначає канали доступу до послуг, способи комунікації з владою та режим включення мешканців у життя громади. У Запоріжжі інфраструктура одночасно забезпечує доступ і продукує залежність від транспорту, укріплень, ЦНАПів, цифрових сервісів, систем звернення та інвестиційного планування. Практики виключення виникають там, де інфраструктурний доступ є нерівномірним, тому подальший розвиток міста має оцінюватися не лише за технічними, а й за соціальними критеріями – безбар'єрністю, інклюзивністю, просторовою справедливістю та стійкістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Corchia L., Borghini A. Infrastructure as a sociological category: concept, applications, and paradigmatic turns? *Journal of Classical Sociology*. 2025. URL: <https://doi.org/10.1177/1468795X251327051>
2. Graham S., Marvin S. *Splintering Urbanism: Networked Infrastructures, Technological Mobilities and the Urban Condition*. London; New York: Routledge, 2001. 512 p.
3. Latham A., Layton J. Social infrastructure and the public life of cities: studying urban sociality and public spaces. *Geography Compass*. 2019. Vol. 13, issue 7. URL: <https://doi.org/10.1111/gec3.12444>
4. Про розроблення Стратегії розвитку Запорізької міської територіальної громади до 2030 року : рішення Запорізької міської ради від 22.12.2021 № 67. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. URL: <https://zp.gov.ua/documents/82829-pro-rozroblennia-strategiyi-rozvitku-zaporizkoyi-miskoyi-teritorialnoyi-gromadi-do-2030-roku> (дата звернення: 08.04.2026).
5. Публічні інвестиції. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. URL: <https://zp.gov.ua/pages/188903-publicni-investiciyi> (дата звернення: 08.04.2026).
6. Кабінет мешканця. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. URL: <https://zp.gov.ua/cabinet> (дата звернення: 08.04.2026).
7. Створено єдиний міський вебпортал «Цифрове Запоріжжя». *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. 19.07.2025. URL: <https://zp.gov.ua/news/233894-stvoreno-jedinii-miskii-vebportal-cifrove-zaporizzia> (дата звернення: 08.04.2026).

8. Мапа укриттів м. Запоріжжя. URL: <https://ukryttya.zp.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2026).

9. У Запоріжжі є електронна мапа укриттів. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. 09.04.2024. URL: <https://zp.gov.ua/news/137271-u-zaporizzi-je-elektronna-mapa-ukrittiv> (дата звернення: 08.04.2026).

10. Збільшено перелік послуг, які надаються через ЦНАП. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. 28.05.2025. URL: <https://zp.gov.ua/news/223462-zbilseno-perelik-poslug-iaki-nadaiutsia-cerez-snap> (дата звернення: 08.04.2026).

11. Розширено перелік послуг ЦНАПів. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. 18.12.2025. URL: <https://zp.gov.ua/news/280328-rozsireno-perelik-poslug-snapiv> (дата звернення: 08.04.2026).

12. ЦНАП Запоріжжя – лідер за кількістю послуг. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. 05.01.2026. URL: <https://zp.gov.ua/news/284578-snap-zaporizzia-lider-za-kilkistiu-poslug> (дата звернення: 08.04.2026).

13. Про затвердження програми «Про запровадження заходів з реалізації стратегії безбар'єрності на 2024–2030 роки»: рішення Запорізької міської ради від 22.12.2023 № 55. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. URL: <https://zp.gov.ua/documents/123985-pro-zatverdennia-programi-pro-zaprovadzennia-zahodiv-z-realizaciyi-strategiyi-bezbarjernosti-na-2024-2030-roki> (дата звернення: 08.04.2026).

14. У Запоріжжі активно працюють над підвищенням рівня безбар'єрності. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. 31.08.2024. URL: <https://zp.gov.ua/news/165383-u-zaporizzi-aktivno-praciuiut-nad-pidvishhenniam-rivnia-bezbarjernosti> (дата звернення: 08.04.2026).

15. Інформація для ВПО. *Запорізька міська рада: офіц. вебсайт*. URL: <https://zp.gov.ua/pages/277558-informaciia-dlia-vpo> (дата звернення: 08.04.2026).

16. Зелена книга відновлення Запоріжжя: дорожня карта / за ред. Т. Л. Жавжарової. Запоріжжя: ГО «Екосенс», 2024. 64 с. URL: https://vidnova.info/green_map_recovery_zp.html (дата звернення: 08.04.2026).